

Crna Gora
Ministarstvo ekologije,
održivog razvoja i razvoja sjevera

Uvod u LIFE program

Sanela Metjahić, nacionalna
kontakt tačka za LIFE program

LIFE - Centralizovani EU program

Od 1992. godine u potpunosti posvećen postizanju ciljevima zaštite životne sredine i klimatskim ciljevima i njihovoj integraciji u sektore

European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency

Nacionalna kontakt tačka

Crna Gora
Ministarstvo ekologije,
održivog razvoja i razvoja sjevera

Nacionalna kontakt tačka za Program LIFE

- LIFE **konferencije i radionice**
- **Konsultacije** s potencijalnim podnosiocima prijave
- Podrška podnosiocima prijave u fazi revizije
- **Povezivanje podnosioca prijave s javnim tijelima** nadležnim za pojedine politike
- Promocija i **širenje informacija**

www.gov.me/mers

Life program

Informacije o javnim pozivima, kontakt Nacionalne kontakt tačke, publikacije, važeća dokumenta

Uredba LIFE

Član 3. Ciljevi

Opšti cilj programa LIFE je da doprinese prelasku ka održivoj, cirkularnoj i energetske efikasnoj ekonomiji zasnovanoj na obnovljivoj energiji, koja je klimatski neutralna i otporna na klimatske promjene, kako bi se zaštitio, obnovio i poboljšao kvalitet životne sredine, uključujući vazduh, vodu i zemljište, zaustavio i preokrenuo gubitak biodiverziteta i pristupilo rješavanju problema degradacije ekosistema, između ostalog i kroz podršku sprovođenju i upravljanju mrežom Natura 2000, čime se doprinosi održivom razvoju.

Programom LIFE se takođe podržava sprovođenje opštih programa aktivnosti donesenih u skladu sa članom 192, stav 3. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU).

Specifični ciljevi programa LIFE su sljedeći:

(a) **razvijati, demonstrirati i promovisati inovativne tehnike, metode i pristupe za ostvarenje ciljeva zakonodavstva i politike Unije u oblasti životne sredine, uključujući prirodu i biodiverzitet**, kao i djelovanja u oblasti klimatskih promjena, uključujući prelazak na obnovljive izvore energije i veću energetske efikasnost, te doprinositi bazi znanja i primjeni najboljih praksi, posebno u vezi sa prirodom i biodiverzitetom, uključujući i podršku mreži Natura 2000;

(b) **podržavati razvoj, sprovođenje, praćenje i izvršavanje relevantnog zakonodavstva i politika Unije u oblasti životne sredine, uključujući prirodu i biodiverzitet, kao i djelovanja u oblasti klimatskih promjena**, uključujući prelazak na obnovljive izvore energije ili veću energetske efikasnost, između ostalog i unapređenjem upravljanja na svim nivoima, a posebno jačanjem kapaciteta javnih i privatnih aktera i uključivanjem civilnog društva;

(c) **djelovati kao katalizator za široku primjenu uspješnih tehničkih i političkih rješenja u cilju sprovođenja relevantnog zakonodavstva i politika Unije u oblasti životne sredine, uključujući prirodu i biodiverzitet, kao i djelovanja u oblasti klimatskih promjena**, uključujući prelazak na obnovljive izvore energije ili veću energetske efikasnost, kroz replikaciju rezultata, integraciju povezanih ciljeva u druge politike i prakse javnog i privatnog sektora, mobilizaciju ulaganja i poboljšanje pristupa finansiranju.

Potprogrami LIFE programa

Priroda i biodiverzitet

zaštita i obnova
prirode u Evropi
i zaustavljanje
gubitka
biodiverziteta

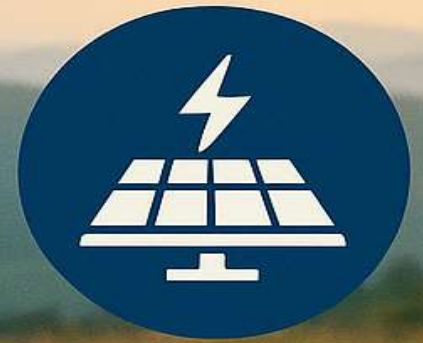
Cirkularna ekonomija

podrška prelazu na
cirkularnu ekonomiju kao
i zaštiti i poboljšanju
kvaliteta prirodnih
resursa EU, uključujući
vazduh, zemljište i vodu

Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodavanje

podrška sprovođenju okvira EU
energetske i klimatske politike,
cilja EU o klimatskoj neutralnosti
do 2050. i nove strategije EU o
prilagođavanju klimatskim

Prelaz na čistu energiju

podrška sprovođenju
politika
usmjerenih na
energetsku efikasnost i
obnovljive izvore
energije

Prihvatljive zemlje:

- Države članice EU-a
- Zemlje izvan EU-a:
  - Island, Ukrajina, Moldavija, Sj. Makedonija, Crna Gora
  - Treće zemlje – u posebnim slučajevima

> Find your nearest NCP [here](#).

> Country-by-country list of NCPs with corresponding country factsheets is available [here](#).

> Non-EU countries associated to the LIFE Programme [here](#).

Program *Life* – ko može da aplicira?

- **Pravni subjekti** registrovani na području LIFE zemalja
  - Državne institucije
  - Privredni subjekti
  - Nevladine organizacije
  - Naučne institucije

Kako se prijaviti?

Funding & tenders

ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home

European Commission | Funding & tender opportunities
Single Electronic Data Interchange Area (SEDIA)

English Register Login

SEARCH FUNDING & TENDERS HOW TO PARTICIPATE PROJECTS & RESULTS WORK AS AN EXPERT SUPPORT

Due to urgent maintenance activity, Submission of tenders services, Request for Specific Contract, Preparation Workflow and Procurement Workflow may be unavailable on Tuesday, 2nd May 2023, between 18:00 and 19:00. We apologize for the inconvenience caused.

Find calls for proposals and tenders

Horizon4Ukraine Brexit info Report fraud

Search calls for proposals and tenders by keywords, programmes...

Search

EU Programmes

Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF)	Border Management and Visa Policy Instrument (BMVI)	Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV)	Connecting Europe Facility (CEF)	Creative Europe Programme (CREA)	Customs Control Equipment Instrument (CCEI)
Customs Programme (CUST)	Digital Europe Programme (DIGITAL)	Erasmus+ (ERASMUS+)	EU External Action (RELEX)	EU4Health Programme (EU4H)	Euratom Research and Training Programme (EURATOM)
Europe Direct (ED)	European Defence Fund (EDF)	European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund (EMFAF)	European Parliament (EP)	European Social Fund + (ESF)	European Solidarity Corps (ESC)
Fiscalis Programme (FISC)	Horizon Europe (HORIZON)	Information Measures for the	Innovation Fund	Internal Security Fund (ISF)	Interregional Innovation

News

Apr 16, 2023

How to secure your F&T Portal account with two-factor authentication – 10 May webinar for all F&T Portal users

The threats to cybersecurity are increasing. All users of the Funding & Tenders Portal are strongly encouraged to establish two-factor authentication for their ...

Apr 11, 2023

Showcase of EU Cleantech Innovations with European Business Angels Network

Listen to the six handpicked start-ups which have received EU funding and are now raising funds to enter the market or scale up their businesses. This session p...

Apr 3, 2023

El seminario web sobre OPSYS del 6 de abril ha sido reprogramado para el 20 de abril | OPSYS Webinar in Spanish rescheduled from 6 April to 20 April

[SPA] Estimados Socios de Ejecución, El seminario web del 6 de abril ha sido reprogramado para el 20 de abril (sin cambiar el horario) después de las vacaciones...

All news >

Events

Horizon Europe Coordinators' Day: Grant Management

Jun 2023 09:30

VRSTE *Life* PROJEKATA

- **Projekti standardnih djelovanja – SAP** - Podržavaju razvoj, primjenu i širenje inovativnih rešenja za zaštitu prirode, biodiverziteta, klime i resursa.
- **Strateški projekti**
  - Strateški projekti za prirodu – **SNAP** - Projekti za podršku punoj primjeni politika i zakonodavstva EU u oblasti prirode i biodiverziteta (npr. Natura 2000).
  - Strateški integrisani projekti - **SIP** (klima, vode, vazduh, otpad) - Projekti za integrisano upravljanje na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou, s naglaskom na klimatske promjene, kvalitet vazduha, otpad i vode.
- **Projekti tehničke pomoći (TA-PP i TA-R)** - Podrška za pripremu velikih strateških projekata (SNAP, SIP) – uključuju savjetovanje, tehničku podršku i jačanje kapaciteta.
- **Druga djelovanja**
  - Djelovanja koordinacije i podrške (Coordination and Support Actions, **CSA**) - Aktivnosti za jačanje kapaciteta i povezivanje svih aktera, edukacija i promocija LIFE programa

Vrste korisnika

- **Koordinator** (Coordinator): predstavnik projektnog konzorcijuma, kontakt tačka s CINEA-om
- **Korisnik** (Beneficiary): ostali subjekti koji učestvuju u aktivnostima
- **Povezani subjekt** (Affiliated entity): subjekti s pravnom ili finansijskom vezom s korisnikom npr. kompanija kćerka; sprovode projektne aktivnosti i mogu prijaviti projektni trošak
- **Pridruženi partner** (Associated partner): sprovodi određene zadatke i aktivnosti, ali nema pravo naplatiti troškove niti dobiti sufinansiranje

Sve prijave se podnose do 23. septembra.

- **Podizvođač** (Subcontractors): podugovara za sprovođenje konkretnih projektnih aktivnosti
  - **Pridruženi donator** (In-kind contributor): besplatno pružaju usluge projektu; njihovi troškovi/prihodi nisu prihvatljivi
  - **Treća strana koja prima bespovratna sredstva** (Third parties receiving financial support) - primaju finansijsku pomoć od korisnika
  - **Sufinansijer**: učestvuje u sufinansiranju preostalog učešća korisnika u proračunu projekta
-

STOPA FINANSIRANJA EU

Life projekti	Stopa finansiranja
Projekti djelovanja SAP – jedna tema unutar CET potprograma	60%
SaP projekti – usmjereni na prioritetna i neprioritetna staništa	67%
SAP projekti – usmjereni isključivo na prioritetna staništa	75%
Strateški prirodni i integrisani projekti	60%
Projekti tehničke pomoći	60%
Projekti podrške i koordinacije	95%
Bespovratna sredstva za poslovanje preduzeća (OG)	70%

Iznos prefinansiranja LIFE projekata (tzv. prefinansiranje) nije fiksno propisan Uredbom, već se određuje u svakom pojedinačnom Grant sporazumu, a u praksi najčešće iznosi između 20% i 40% od ukupne vrijednosti projekta.

RASPODJELA SREDSTAVA

Vrijednost LIFE projekata zavisi od vrste projekta koji se prijavljuje te vremenskom periodu potrebnom za izvršavanje zadatih aktivnosti, a u prosjeku je to oko 2-4 miliona eura po projektu. Za standardne projekte djelovanja po novoj Uredbi dostupna sredstva po projektu za određeni potprogram su sljedeća:

„Priroda i biodiverzitet“: 2-13 miliona €;

„Cirkularna ekonomija i kvalitet života“: 2-10 miliona €;

„Ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje tim promjenama“: 1-5 miliona €.

Uspješni LIFE projekti

LIFE Lynx (Slovenija, Hrvatska, Italija)

- ✓ Očuvanje risa kroz repopulaciju i obnovu staništa

🔗 <https://www.lifelynx.eu/>

💧 LIFE Green Sewer (Italija, Španija, Portugalija)

- ✓ Prirodno prečišćavanje otpadnih voda

🔗 <https://green-sewer.eu/>

🌍 LIFE COALA (Španija)

- ✓ Otpornost šuma na klimatske promjene

🔗 <https://www.life-coala.eu/>

🌿 LIFE IP CleanEST (Portugalija)

- ✓ Obnova kvaliteta rijeka kroz saradnju

🔗 <https://www.lifecleanest.pt/>

🔋 LIFE REstore (Litvanija)

- ✓ Obnova tresetišta za skladištenje ugljenika

🔗 <https://life-restore.eu/>

🔗 **Svi LIFE projekti:**

<https://ec.europa.eu/easme/en/section/life>

Foto: Miha Krofel

Crna Gora
Ministarstvo ekologije,
održivog razvoja i razvoja sjevera

Hvala na pažnji!

